

CORSENDONCA

Corsendonk[®] bier

Pater zacht en donker

Agnus pittig en blond

P208832
ISSN 0779-5785
Trimestrieel tijdschrift
28ste jaargang
oktober - november - december 2009

v.u.: Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : 2360 Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

Kerkstraat 27 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© **CORSENDONCA** : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "*Uit Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Foto omslag: Driekoningen naar een schilderwerk van Karel Melis

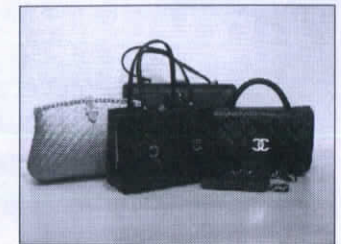
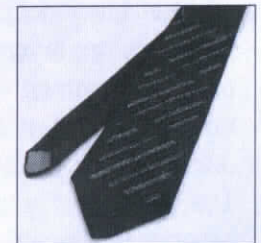
CORSENDONCA

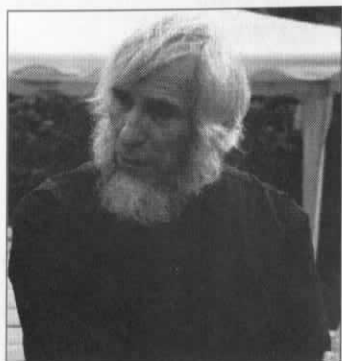

Voorwoord

Vijfentwintig aanwezigen waren getuige van de onthulling van het kunstwerk "**gedragen tijd**". Sinds 5 oktober is onze gemeente hierdoor een kunstwerk rijker. Dit werk is tot stand kunnen komen mede dank zij de financiële inbreng van Jansens-Van Tigchelt, Expl. Mij v/d Sande en erfgoed Noorderkempem. Onze oprechte dank hiervoor. Het kunstwerk valt bij ieder in de smaak, blijkt uit diverse positieve reacties die wij mochten ontvangen. Met tekens van de kerk, werd er met brood en wijn passend afgesloten. Ter gelegenheid van deze inhuldiging is er een kleine brochure opgemaakt die gratis te verkrijgen is in het Hofke van Chantraine.

Het Hofke van Chantraine is op zoek naar vrijwilligers die willen meewerken aan de inhoudelijke uitwerking en opbouw van de eindejaarstentoonstelling. Voor 2009 is er gekozen voor het thema "**Dassen en Tassen**". Het Hofke is voor deze tentoonstelling op zoek naar wegwerptassen en dassen die je niet meer nodig hebt en wil wegdoen. De tassen en dassen zullen op een kunstzinnige manier herbruikt worden op de tentoonstelling. Dus enkel voorwerpen die je niet meer terug moet hebben, komen in aanmerking.

Maurice Brams

Vrijdag 27 november te 20u.30 is de officiële inhuldiging van het kunstwerk “**Autonoom**”. Dit is een beeld ontworpen door de Oud-Turnhoutse beeldhouwer Maurice Brams. Gastspreker voor die avond is Bart Meuleman. Het beeld stelt de onafhankelijkheid voor van onze gemeente. In de loop van zowat vijftientig jaar is Maurice Brams er met zijn persoonlijke vormtaal in

geslaagd een eigen artistieke code te scheppen. Eind jaren zestig begon hij met de realistische uitbeelding van thema's zoals moeder en kind, zintuiglijkheid. Een vleugje maatschappelijk engagement was hem niet vreemd. Einde jaren zeventig balanceerden Brams' sculpturen enige tijd op de grens van figuratief en abstract. Dit leverde een aantal subtiele beelden op die men tot zijn beste werk mag rekenen. Uiteindelijk bleek de trend onomkeerbaar. De abstrahering zette zich steeds verder door. Brams wendt overwegend natuurlijke ronde vormen en vloeiende lijnen aan om de dynamiek van de vruchtbaarheid en de oerenergie van de evolutie vorm te geven.

Aansluitend op deze opening wordt er op zaterdag van 10 uur tot 11u. 30 en zondag van 14 tot 16 uur een tentoonstelling gewijd aan Maurice Brams. Hij zal enkele sculpturen tentoonstellen in de trouwen schepenzaal van het gemeentehuis. Deze tentoonstelling is toegankelijk via de pui van het oude deel van het gemeentehuis.

Op dit ogenblik wordt er stevig gewerkt aan het boek “**150 jaar Oud-Turnhout**”, met als ondertitel “Oud-Turnhout en zijn bestuurders”. Onze leden die hun bestelling nog niet hebben geplaatst kunnen dit alsnog doen. Ieder lid kan 1 exemplaar bestellen aan de

gunstprijis van • 24, de normale voorintekenprijis. Voor meerdere exemplaren bedraagt de prijs • 29. Bestellen kan door • 24 of • 29 over te maken op onze rekening 646-6074380-60 met vermelding van uw naam en adres. Uw naam zal in het boek wordenopgenomen. U kan het verschuldigde bedrag ook binnen brengen bij één van onze bestuursleden of in het Hofke van Chantraine.

Alhoewel het boek nog niet klaar is, kan u in het Hofke een cadeaubon laten opmaken, zodat het boek ook een ideaal eindejaarsgeschenk is. Een boek is altijd waardevol om in ontvangst te mogen nemen.

Corsendonca Leven

Onze beste vrienden

Reeds meerdere jaren

Samen op de wegen

Elke dag doorstappen

Nog even doornemen

Dossiers herbekijken

Op de zolders zoeken

Nieuwe dingen vinden

Cultureel genieten

Altijd uitwisselen

Hernieuwing lidgelden.

Ook voor 2010 blijft het lidgeld slechts • 9,5. Om geen onderbreking te hebben bij het toezenden van ons tijdschrift "Corsendonca" raden wij u aan om tijdig te betalen. Aan onze trouwe leden: dank voor uw hernieuwing en aan de nieuwe leden: een hartelijk welkom. Lid worden van Corsendonca heeft tal van voordelen. Je ontvangt vier maal per jaar ons tijdschrift "Corsendonca" en u geniet van een korting op onze publicaties.

Voor 2009, dank aan alle medewerkers en leden. Zonder uw steun en sympathie zou onze vereniging niet kunnen bestaan. Wij hopen ook in 2010 op u te kunnen rekenen. Wij duimen in ieder geval voor een vruchtbaar nieuwe jaar.

Aan u allen en aan al uw geliefden, een vreugdevol kerstfeest en een bruisend nieuwe jaar.

Ontdek de kleine dingen om je heen, ... een bloem in het veld, een vogel in de lucht, de wind door je haar ...

Ook voor jou, het allerbeste in 2010.

Jan Sels
Voorzitter

Heemkundekring "Corsendonca" v.z.w.

nodigt u uit op de

STATUTAIRE ALGEMENE LEDENVERGADERING

Deze vergadering gaat door in het Kunst- en erfgoedcentrum Hofke van Chantraine, Kerkstraat 46, 2360 Oud-Turnhout op woensdag 17 februari 2010 om 20 uur.

Agenda:

- goedkeurig verslag vorige algemene ledenvergadering
- activiteitenverslag 2009
- financieel verslag 2009
- verslag door de commissarissen voor 2009
- kwijting te verlenen aan de beheerders en commissarissen over het jaar 2009
- verkiezing Raad van Bestuur 2010-2012
- aanduiding van twee commissarissen voor het jaar 2010
- begroting 2010
- jaarprogramma 2010
- varia

de secretaris,

Rudy Cornelis

de voorzitter,

Jan Sels

HUIS TE KOOP

TE OOSTHOVEN.

De notaris **De Chaffoyza** l
namens Gerardus Goris, te Ravel^s,
publiekelyk verkoopen :

Eene **huizing** van 2 woonin-
gen met bueren en hof, groot in erf
17 aren 50 centiaren, gestaen en
gelegen te Oosthoven, in de Heeren-
straet, sectie C, n° 363, 364A en 364B.

En verder 2 schoone canada **boomen** en
2 zwaer kerse **boomen**.

De verkooping zal geschieden in **eenen**
ziddag op maendag 17 february
1862, namiddag om 4 ure, ten huize van J. B.
Van Sas, herbergier aen de Klein Kapel te Oost-
hoven.

De helft van den koopprys kan op de huizing
blyven staen. (36)

Het stond in de Gazet

Verkeersongevallen, diefstallen met geweld, vandalisme, drugsbezit en gebruik, car- en homejackings, de kranten staan er dagelijks vol van. Met de tijd lijkt het een gewenning te worden, alsof deze dagelijkse vloed van misdaden 'normaal' zijn en bij onze tijd horen.

Ooit was het echter anders, en kon je de krant nog halen na het stelen van wat aardappelen...

Algemeene nieuwstydingen.

In den nacht van 4 dezer is er ten nadeele van de weduwe Metten, op de hoeve het Paradys, te Oud-Turnhout, eene hoeveelheid van ongeveer 14 hektoliters aardappelen gestolen. Dezelve waren besloten in eene groeve in den hof, welke is omringd met hagen en gesloten met een hek, het welk de dieven hebben verbryzeld, om hun oogmerk te bereiken: bedoelde hof ligt vast tegen de hoeve het Paradys. De hoofd adjunct van policie dezer stad bystaen door den adjunct Vandenbroeck en den veldwachter van Oud-Turnhout, hebben eenen der vermoedelyke daders aengehouden.

De Kempenaar 08 februari 1862.

De 60-jarige Elisabeth Brusselaers was al vier jaar weduwe van Henricus Metten. Op haar 73ste verliet ze de hoeve 'het Paradys' en verhuisde naar de Turnhoutse Otterstraat waar ze in 1875 overleed.

Marc Berrens

Op deze foto zien we een Waco die een veilige landing heeft gemaakt in Son. We hebben sterke vermoedens dat dit type zwever geland is in Corsendonk, daar Jos vertelt dat een Duitser het vliegtuig opende langs de neus. Op 19 september zijn 90 zwevers op een andere plaats dan de landingszone in Son neergekomen. De gliders kwamen terecht in Engeland, de Noordzee, bevrijd België (vanaf de kust) en bezet België (ons gebied) en Nederland. De weersomstandigheden waren hier de grote oorzaak. (foto en info Hans Den Brok)

Zweefvliegtuig in Corsendonk

Als kind had ik mijn vader horen vertellen dat er tijdens de oorlog soldaten verstoep waren op één van de eilandjes van de Wouwer in Corsendonk, maar verder heb ik daar later niets meer van gehoord. Later, tijdens een interview dat we hadden met mensen van onze gemeente over het leven tijdens de oorlog, kwam dit verhaal weer naar boven. Straffer nog, één van de spilfiguren van dit verhaal is nog in leven en was blij ons zijn verhaal te kunnen doen.

Dit interview met Jos Cools is afgenomen op 5 januari 2009 door Bert Michiels en Jhonny Bastiaensen. Jos vertelt hierin zijn verhaal over het zweefvliegtuig dat hier rond 19 september 1944 een noodlanding maakte juist voor de priorij van Corsendonk, dit in het kader van de operatie Market Garden. Het grootste deel van deze immense luchtvloot is over ons dorp gekomen op weg naar Nederland. Jos was toen 19 jaar en woonde op de Hoge Darisdonk waar nu het nummer 26 is; zijn ouders hadden daar een boerderij.

Ik kwam juist na de middag met mijn vader met de fiets terug van de Tikkebroeken waar we waren gaan hooien. De lucht was vol met vliegtuigen die op weg waren naar Nederland voor de Slag om Arnhem. Toen we het kruispunt van de Reesdijkstraat en de Hoge Darisdonk naderden, zagen we van de richting van het dorp een dikke Duitser op de fiets komen. Op het kruispunt stopte hij en begon met zijn geweer op de vliegtuigen te schieten. Vader en ik hielden halt om naar dit rare tafereel te kijken: 1 Duitser tegen al die vliegtuigen.

Jos Cools, foto genomen op 3 november 2009

Landingsplaats tegenover de priorij

Terwijl we daar stonden kwam Vic Teunkens uit de richting Corsendonk gefietst en deed discreet teken dat ik moest komen. Hij vroeg of ik Engels kon, want er was een zweefvliegtuig geland voor de priorij en ze zochten iemand die met de soldaten kon praten. Ik vertelde hem dat ik wel een beetje Engels kon van school. Toen zei hij dat ik naar Schellekens op de priorij moest gaan. Mijn vader was niet gerust en zei dat ik moest oppassen voor de Duitsers en voor Schellekens, want er kwamen soms Duitsers op het kasteel en je wist maar nooit.

Na hun landing had de bemanning beschutting gezocht in de gracht rond de priorij die op dat moment droog stond. Schellekens die alles had zien gebeuren kwam toegesneld en sprak de soldaten in het Engels aan, wat hen al wat geruststelde.

Ondertussen waren ook Lode en Jef Lievens, zij woonden op de boerderij achter wat nu het Corsendonks Hof is, aangekomen. Zij kenden de eigenaar van de priorij goed omdat diens vrouw, die verpleegster was, één van hun broers kwam verzorgen die aan TBC leed. Zij zagen al vlug wat er aan de hand was en Schellekens vroeg hen om de bemanning naar een veilige plek in de Tikkebroeken te brengen. Hij beloofde ook om niets tegen de Duitsers te zeggen.

Toen ik aan de priorij kwam stond de eigenaar aan de grote poort te wachten. Hij vroeg me of ik Engels kon. Ik antwoordde hem dat ik wel mijn plan kon trekken. Toen legde hij uit wat er gebeurd was en zei, dat, indien ik wilde helpen, ik naar Lievens moest gaan en zeggen dat ik door hem gestuurd was.

Toen ik daar aankwam zat Bert in een hoek van de kamer en vroeg me wat nieuws ik had.

Ik vertelde hem dat Schellekens me gestuurd had. Dan weet ik genoeg, antwoordde hij. Hij stond op en we vertrokken. De bemanning was ondertussen al overgebracht naar de Tikkebroeken, waar tussen het scharhout een grote eikenboom stond waaronder

CORSENDONCA

Dit was in 1944 de boerderij van Lievens

zij zich schuil hielden. Toen we ongeveer 50 meter van de plaats waren riep hij: Het ben ik. Dit was het afgesproken signaal om aan te geven dat het vrienden waren. Toen ik dichterbij kwam zag ik 7 of 8 soldaten rond de boom liggen met het geweer in aanslag. Eén van hen, die het woord voerde, vroeg me waar ze ergens waren en ik antwoordde dat ze in België waren. Toen vroeg hij een grote stad in de buurt en het eerste wat in me opkwam was Turnhout, maar die stad was hen natuurlijk onbekend.

Toen probeerde ik met Antwerpen maar die kenden ze ook niet. Als ik daarna Brussel zei reageerde er iemand die vroeg of dat niet de hoofdstad was. Daarna wilde hij weten hoever ze van de Engelse linie zaten. Toen ik vertelde dat de Engelsen ongeveer 20 kilometer van daar zaten, ze zaten toen al in Geel, sprongen ze recht van vreugde. Nadat we nog wat gepraat hadden vroegen zij of we naar

CORSENDONCA

de zwever wilde gaan om er alles uit te halen wat we konden en zeker de jeep. Ik vroeg wat een jeep was want ik had dit woord nog nooit gehoord en als ik verder informeerde of het soms een soort auto was reageerde hij positief. Tijdens het gesprek had ik de indruk gegeven dat ik dacht dat ze Engelsen waren, tot op een bepaald moment de woordvoerder zei dat ze geen Engelsen maar Canadezen en Polen waren. Het waren drie Canadezen en drie of vier Polen, je kon het onderscheid ook aan hun uniform zien.

We besloten daarna om 's avonds als het donker was naar het vliegtuig te gaan. We waren met vijf man op de afgesproken plaats: Bert en Lode Lievens, Vic Teunkens, Louis Van Bael, die nadien is omgekomen door een ontplofte granaat, en ikzelf. We namen drie zware kisten mee die we eerst 500 meter naar de boerderij van Lievens moesten dragen en vandaar naar de Tikkebroeken, maar een jeep hadden wij niet gezien. Bij het openen van de eerste kist zag ik allemaal kleine doosjes en één van de soldaten zei dat het eten was. Ik deed een pakje open en ik zag chocolade, kauwgom, soep en andere zaken; dit was het dagrantsoen voor één soldaat. Bij het tweede pak zat een landkaart waarop met rood Arnhem omcirkeld was. Toen pas zagen ze waar ze naartoe moesten, wat ze blijkbaar voordien niet wisten. Ze wilden graag weten hoever Arnhem van hier was. Juist wist ik het niet maar ik dacht dat dit wel zeker 100 kilometer hier vandaan moest zijn. Toen vroeg de man die ons meestal te woord stond of we geen veilige plaats wisten waar ze 's nachts konden gaan slapen. Als we wilden zouden zij van kleding wisselen, wij zouden hen burgerkleding geven en zij gaven ons dan hun soldatenplunje. Daar moesten we toch eens over nadenken, want we hadden toen nog geen idee waar we ze konden onderbrengen. Tot er plots iemand zei: 'Waarom brengen we ze niet naar de vijver in Corsendonk?' (Beter bekend als de Wouwer). Tegenover de boerderij van Janneke Van Bael, waar nu

Hier woonde destijds Janneke Van Bael

het Corsendonks Hof is, lag over de Rodeloop een bruggetje, dat uitkwam bij een huisje waar een klein roeibootje lag. Op één van de toen 74 eilandjes lag een schuilhut waar ongeveer 5 tot 6 man in kon. We waren het vlug allemaal eens om hen daar één van de dagen heen te brengen en hen van eten te voorzien.

Terwijl we daar nog wat zaten te praten hoorden we plots geritsel in het struikgewas. De soldaten legden zich vliegensvlug in een cirkel rond de boom met het geweer schietensgereed. De woordvoerder zei dat ik moest vragen wie daar was. Ik riep 'Wie is daar', maar er volgde geen antwoord. Toen probeerde ik het nog eens, maar weer zonder gevolg. De soldaten zetten hun wapens op scherp en de vinger aan de trekker. Bert Lievens die naast mij lag riep ook: 'Mannen, zeg wie je bent anders schieten ze je omver!' Toen antwoordde iemand: 'Ik ben Jules Bastiaensen, de

boswachter.' Deze was in het gezelschap van Pierre Mesmaeckers, de eigenaar van de vijver. Wij legden hen ons idee voor om de bemanning naar het eiland te brengen en Mesmaeckers was direct akkoord. Toen gingen beiden verder op ronde.

We besloten om hen de volgende dag in de avond naar daar te brengen, omdat we eerst wilden zeker zijn dat de omgeving veilig was. Toen kwamen ze terug op de jeep: ze wilden deze absoluut uit het vliegtuig en hij mocht onder geen beding in de handen van de Duitsers vallen. Wij probeerden hen met alle middelen te overtuigen dat we geen voertuig hadden gezien. Een beetje later verminderde hun aandringen, maar toen vroegen ze of we bereid waren om een handgranaat in het vliegtuig te werpen en of er iemand van ons met een granaat kon omgaan. Bert was soldaat geweest en had met alles gegooid en geschoten in het leger. Ze gaven hem er één en hij wist direct hoe hij er moest mee omgaan. We gingen op pad en maakten een omweg om de boerderij van Lievens heen om zeker niemand te storen. We kwamen bij het vliegtuig en legden ons in de gracht daartegenover. Plots zagen we in het duister een soldaat met het geweer aan de schouder die rond het toestel patrouilleerde. Toen durfde we niet meer verder en we beseften dat we veel geluk hadden gehad dat we zeer stilletjes waren genaderd en men ons daarom niet had gehoord.

De volgende morgen gingen we terug naar het vliegtuig en mengden ons onopvallend tussen de andere toeschouwers. Plots komt er van de richting van het dorp een Duitse vrachtwagen aangereden met achterin een vijftal soldaten. Eén van hen springt van de camion en gaat naar de neus van het zweefvliegtuig en draait daar aan een soort hendel en de neus komt omhoog. Wij waren hierover allen verbaasd. Hij gaat achter het stuur van de zwever zitten, start de jeep en rijdt naar buiten. In de bodem van het toestel waren twee gleuven waar de wielen van het voertuig juist in pasten, waardoor

je het eigenlijk niet zag zitten. Wij dachten dat dit het stuur van het vliegtuig was en dat je door een hendel te ontkoppelen met de jeep kon wegrijden. Toen we dit nadien de soldaten vertelden waren ze diep ontgoocheld dat de Duitsers met de jeep weg waren. Nadat ze wat waren bedaald legden we hen uit dat we een schuilplaats hadden gevonden en dat we hen daar die avond gingen naartoe brengen. We zeiden hen wel dat ze daar afgesloten zaten en enkel met een bootje bereikbaar waren. Zij waren akkoord met ons voorstel. Als het donker was hebben we hen overgebracht. We moesten drie keer overvaren om alles daar te krijgen.

Zij zaten nu ongeveer een week op het eilandje en elke avond gingen we hen eten brengen. Hun rantsoenen hadden we mee naar huis mogen nemen. Je kan de vreugde thuis niet voorstellen bij het zien van chocolade en wit brood - zaken die we in jaren niet meer hadden gezien. Naast de vreugde was er ook de angst dat de Duitsers dit zouden ontdekken.

Op een dag kwam Vic Teunkens 's morgens vertellen dat er Duitsers waren ingekwartierd bij Janneke van Bael, nog geen 100 meter van de plaats waar het bootje lag. Vic vroeg wat we nu moesten doen en ik zei hem dat de ondergedokenen daar zo vlug mogelijk weg moesten. Stel je voor dat de vijand vandaag of morgen dat bootje vond en naar dat eilandje zou varen. Ondanks de aanwezigheid van de Duitsers, zijn we 's avonds toch nog eten gaan brengen. We hebben hen de situatie dan ook uitgelegd. Nog dezelfde avond zijn we dit ook aan Jules Bastiaensen gaan vertellen. Hij zei dat als we ze wegbrachten we hem op de hoogte moesten brengen, hij wist een goede plek waar ze konden onderduiken. Waar dit was zei hij niet. Dit deed hij bewust - hoe minder mensen dit wisten hoe kleiner de kans was dat iemand hen zou verraden. We zijn dan samen met Leon Jespers, die op de boerderij van Van Dam woonde, de soldaten hiervan op de hoogte gaan brengen. Later hoorden we

dat ze waren overgebracht naar de omgeving van de Kluis, waar de familie Bastiaensen tegen de Tikkebroeken een bos had. Hier hebben ze maar enkele dagen gezeten. In die periode waren twee van de Duitsers die in Corsendonk ingekwartierd waren naar boer Wens, tegenover wat nu IJs Wens is, gegaan en hadden hem gevraagd of ze daar konden blijven tot de Engelsen er waren. Boer Wens was hiermee akkoord en bracht ze naar de schuur waar ze verborgen werden in het hooi.

Zondagmorgen kwam Vic Teunkens naar ons om te vertellen dat de Engelsen waren doorgebroken op de Geelse Aard en dat men de soldaten naar Kasterlee zou brengen. Voor ze zouden vertrekken kwamen ze nog van de Kluis om ons te bedanken en om afscheid te nemen en de Duitsers bij Wens op te halen. Rond 8u30 waren ze bij ons, vergezeld door Vic Teunkens en Pierre Mesmaeckers. Twee soldaten gingen naar Wens om de Duitsers te halen die al stonden te wachten met hun armen omhoog. We zijn dan te voet naar Kasterlee vertrokken. Toen we 10 minuten aan de kerk van Kasterlee stonden kwam er een tank vanuit Geel; daar zijn ze opgesprongen en ze waren weg.

Hier eindigt het verhaal, volgens Jos heeft Pierre Mesmaeckers nadien nog contact gehad met één van de soldaten.

In dezelfde periode landde er ook een zweefvliegtuig aan het voetbalplein van het Zwaneven. Hier hebben we bijna geen gegevens van, enkel dat er een achttal soldaten zich enkele dagen hebben schuil gehouden in de bossen van Rhooide. Ze gingen op de aardappelvelden eten zoeken. Nadien zouden ze richting Arendonk zijn vertrokken waar ze zijn gevangen genomen door de Duitsers.

Jhonny Bastiaensen

Het echtpaar Jos en Elisa Peeters - Van Gils

Ten huize van Peeters Jos

Naar aanleiding van de uitgave van het boek "Honderd jaar landelijk leven Oud-Turnhout" waren Jan Sels en Wim van Hout op 12 april 1994 te gast bij Josephus Ludovicus (Jos) Peeters, voor een interview.

Josephus Ludovicus (Jos) is geboren op 10-06-1932 in Turnhout, huwde op 30 januari 1957 te Ravels met Elisabeth Augusta Van Gils, geboren op 07 maart 1931 te Ravels Hij is de zoon van Pieter Jozef Peeters, geboren op 31 januari 1906 in Oud-Turnhout (Oosthoven), overleden op 23 oktober 1989 in Arendonk. Pieter Jozef huwde te Turnhout op 23 september 1931 met Anna Maria Francisca (Mieke) Van de Vliet. Mieke is geboren op 24 juni 1902 in Turnhout, en daar overleden op 26 februari 1981. Josephus Ludovicus (Jos) is de kleinzoon van Petrus Josephus Peeters, geboren op 18 juli 1875 in Oud-Turnhout (Oosthoven), overleden op 21 maart 1958 in Oud-Turnhout. Petrus huwde op 09 april 1904 te Oud-Turnhout met Maria Catharina Allaerts, Maria is geboren op 13 februari 1882 in Oud-Turnhout (Schoonbroek), en overleden in Oud-Turnhout op 31 mei 1958.

Jos vertelt hoe hij op de boerderij "Schoutenhoef" begon met boeren.

Ik ben geboren in Turnhout, Schorvoort, namelijk in het Hof, waar nu de VTST is, de voetbalpleinen, pleinen van Hermans, daar in die boerderij, daar ben ik geboren. Van daaruit zijn wij vertrokken naar Merksplas, Zwart Goor. Daar heeft mijn vader gekasteleind

op een boerderij. Tot ik ongeveer een jaar of vijf of zes was. Iets weet ik daar nog wel van. Van daaruit zijn wij dan naar de Schoutenhoef gekomen. Daar is mijn vader dan beginnen te boeren. Mijn grootvader boerde daar eerst.(1) Die is daar dan gestopt en dan gaan wonen in Oud-Turnhout, achter het hof van Bax, in de Kerkstraat.

Ik heb dan heel mijn jeugd daar doorgebracht. Ik ben dan getrouwd in januari 1957, en blijven inwonen bij mijn vader, omdat hij nog te jong was om te stoppen met boeren. Wij hebben tien jaar ingewoond en wij waren toen al gedeeltelijk op ons eigen begonnen. Wij zijn omhoog gekomen, wij zijn begonnen met enkele varkens en koeien. Wij hebben ook nog het begin van de varkensveiling, Ancovee meegemaakt. Wij hebben heel wat materiaal geleverd. Van ons zijn er varkens naar Duitsland, Frankrijk, naar Spanje, Luxemburg, overal zijn er heen gegaan, allemaal kweekzeugen en kweekberen. Dat was een goei zaak. In 1967 zijn wij dan volledig op ons eigen begonnen. Wij hadden toen tussen de vijftien en twintig melkkoeien en wat jong vee. Toen waren we ook al bezig met die zeugen en is dat stillekens gegroeid. Meer varkens en varkenskoten bijgezet. Op den duur de koeistal veranderd. Door omstandigheden, kregen wij meer grond en kwam de ruilverkaveling, en dan zijn stillekens de varkens naar de achtergrond gegaan. We hadden dan meer grond voor de koeien.

Onder de ruilverkaveling kwam er een gunsttarief, ik weet het niet meer, dat ge gemakkelijk geld kon krijgen of gemakkelijk toelagen krijgen en een vergunning. Toen is er een veestal bij gekomen voor vijftig stuks vee. De methode van boeren was toen ook al veranderd. Mijn ouders hadden nog gewassen. Ja, die hebben nog met graan gewerkt, wij hebben nog met de hand moeten binden . Het stro

1 Artikel in het boek "Honderd jaar landelijk leven Oud-Turnhout" blz.

diende om te strooien in de stal, en het graan werd verkocht. Op den duur hadden we geen stro meer nodig, want de dieren stonden op roosters.

Door problemen met de belastingen en ook ziekte onder de varkens ben ik daar toen volledig mee gestopt. De belastingen dachten dat zij beter dan ik wisten hoeveel varkens ik had. Als die mannen gaan zeggen, hoeveel varkens dat ge had, en ge had er minder, toen heb ik die mannen zelf varkens laten houden. Ik ben dan gestopt, en heb ze allemaal weggedaan. Hoe hadden ze die berekening gemaakt, een slag daarheen geslagen of wat ? Ja, dat ging volgens het meelverbruik en op het laatste van het spel, door zelf aan te kopen was er iets misgegaan. We hadden toen ook ziekte onder de varkens, de snuffelziekte, die deden geen groei meer. Maar de belastingen zegde, ge hebt zo veel kilo meel gevoederd, dus ge gaat mij zoveel betalen.

Omdat het rundvee toch aan het groeien was, hebben wij de varkens dan weg gedaan. Wij konden dat trouwens allemaal niet meer verder doen. Ons mannen gingen toen allemaal naar school. Zij werden wel groot, maar ze gingen allemaal langer naar school.

Jos was actief in verschillende verenigingen, B.J.B-K.L.J.,BB, LRV

Ik ben altijd actief geweest in het landbouwleven, reeds vanaf mijn jeugd. Eerst in de BJB-KLJ. De jongens en de meisjes was toen nog apart. Ook Oud-Turnhout, Oosthoven en Schoonbroek was apart. Alleen de avondschool, dat was met Schoonbroek samen. Dat was voor al de jongemannen, avondlessen gaan volgen. In Schoonbroek heb ik nog bij Jonkers in de klas gezeten. Ge moest daar wel niet naar toe gaan, als ge dat niet wou. Later was het nog bij meester Liekens, dat was in de fabrieken van Van Carpentier,

nu het café Zwaneven, maar aan de achterkant. Dat ging daar over grondbemesting tot een koei kalven toe. We hadden dan een boek met gans die uitleg over de landbouw.

De boerenbond hield 's avonds vergaderingen, daar was dan alleman. Dan hadden wij ook proefvelden van patatten of gras. Dan reden wij 's zondags met heel de groep per fiets naar het veld. Dan gingen wij de proefvelden bekijken. Voor ontspanning hadden wij de oogstfeesten, ook toneel hebben wij ooit gedaan. Naar Scherpenheuvel rijden met de fiets in groep. Later was ik dan bij het bestuur van de Boerenbond. Die vergaderingen waren in het Gildenhuis, in dat klein zaaltje, dat was altijd de eerste maandag van de maand. Als er iets te doen was, werd dat naar voren gebracht, de proost deed daar zijn woord, activiteiten, als er iets nieuws was, dat werd dan naar voren gebracht, van de Boerenbond uit, of een vergadering over zaaigoed, dat was dan met Eugène. Ook bij de LRV ben ik altijd in het bestuur geweest. Daar ben ik altijd de commandant van geweest. Er zijn ook verschillende jaren prijskampen bij ons geweest. Later ging dat niet meer, daar stond toen mais. Toen zijn de mannen hier naar een wei van Jef Hermans gekomen, hier in de Neerstraat. Van daar zijn ze naar Corsendonk gegaan en nu zitten ze op De Hoogt. Daar zaten vroeger nog grote zandbergen. De gemeente heeft die toen uitgezaveld om zand te hebben. Wij kwamen daar als kind nog spelen. Onze vader was er ook altijd op die prijskampen, wij gingen altijd mee, en hadden meer interesse voor die hopen zand. Spijtig dat ik toen nooit een volledig achttal bijeen kon krijgen. Ge kont ze nooit bijeen krijgen in Oud-Turnhout. Het waren allemaal boerenzonen. Het paard moest in de week werken. Het zijn dezelfde paarden, die misschien een uur daarvoor in de ploeg hebben gestaan. De mannen begonnen toen al, wat ze noemden een koerske. Dat was met een kar waarmede ze heel de week mee naar de wei reden. Dat botterde,

en wanneer het gedaan was met rijden stond die man vol blauw plekken en bulten. Nu zitten ze daar in een koetske met vier wielen. Dat was toen allemaal niet waar. Dan had ge nog de zwaar paarden. Dan moesten die aangespannen lopen in een wagen, een boerenwagen.. Dat was eigenlijk het begin van een ruitertornooi. Daar was meer sensatie dan nu. Het schone was altijd dat zaterdags vertrekken. Dat was het plezier ervan. Zaterdag na de middag, naar Meer en Meerle, te voet met het paard. Overnachten deden we daar, dat was het plezantste. We hebben ooit eens, dat was in Mol of Mol Millegem, Gust Bax was daar ook bij, wij moesten daar in een schuur slapen. Ge kon daar met een voetbal los door de schuur sjotten. We hebben daar onderweg een ezel tegengekomen. Ge moest ook nog een vijver gaan kuisen, dat was van de BJB van Oud-Turnhout, ook nog een activiteit. Heel de nacht was het daar van ia, ia, den Bax was daar de ergste aan, maar dat was plezant.

Naast plezierige tijden kende Jos ook moeilijke tijden.

Eén hoogtepunt, dat was in de varkenssector. Dat was met een varkensprijskamp. Ik had twee zeugen in het kampioenschap, moeder en dochter. Allebei haalden ze de eerste prijs Met de koeien speelde ik ook prijskamp, gewestelijk, provinciaal. Ik heb hiermede ook goede resultaten behaald. Alles stond op onder melkcontrole. Het jammere is in Oud-Turnhout, dat zo weinig boeren hun beesten laten controleren. Op melk, ze weten gewoon niet wat een koe heeft. Ik kende mijn koeien wel. Ik zou niet kunnen boeren, zonder mijn dieren te laten controleren. Dat was hetzelfde met mijn varkens. Ik kon niet werken, of ik moest weten hoe mijn varkens in mekaar zaten. Nu zijn er computers en vanalles. Maar ik heb altijd gewerkt met gemerkte varkens.

Met de koeien heb ik eens verrekte pech gehad. Ze hadden brucellose, abortus bang, te vroeg geboorte van de kalveren. Op een paar dagen tijd hebben ze dan alles afgeslacht. Dan krijgt ge kloppen. Na jaren fokken, dan hebt ge iets bereikt en dan is ineens alles weg. Ge moet dan zoveel in de slachterij zijn, praktisch alle dagen en dan heb ik daar mijn beste koeien zien slachten en de kop zien afsnijden en die hingen dan daar. Dat ik toen geen ongelukken gedaan heb, dat begrijp ik nog niet. Daar was een vent, ik zie hem nog voor mijn ogen. Die was met de kalfjes aan het sjotten, kameraad. Ik begrijp dat nog niet, dat ik die geen mes in zijn pens gestoken had. Dat komt aan. Wat doet die kerel, die is kalveren aan het stampen en sjotten en al wat ge wilt. Die springt met dezelfde botten in zijn auto en die rijdt de boer op. De botten zijn dan besmet. Dat heeft jaren geduurd, voor ik dat vergeten was. Als ik droomde, stond ik in de slachterij. Ik verloor altijd, dat was altijd vechten in die slachterij, en ik verloor steeds.

Er zijn nog andere ziektes die de landbouwer schrik aanjagen. Als de ziekte mond en klauwzeer zou uitbreken, pootziekte onder de volksmond, dat zou een ramp zijn voor de koeien. Ze denken dat ze het baas kunnen, maar ge ziet wel nu de varkenspest. Dat moet ge als leek zien aankomen. Ginder in de Vlaanders, daar zitten een massa varkens op een klein gebied. Dat is daar de oorzaak van. Van waar komen ze allemaal, van Duitsland, Frankrijk, ze komen van overal. Ze worden allemaal ingevoerd.

Wegens geen opvolging heeft Jos zijn bedrijf verkocht.

Ik had al verschillende kandidaten gehad, die zagen ook dat ge ouder werd, en ge geen hulp had, en allemaal wilde ze dat melk hebben. Toen heb ik op een keer gezegd "als ik iets verkoop, doe ik alles weg". Zo is dat op de straat gekomen. Zo is dat gebeurd,

en heb ik alles in één keer weg gedaan. Ik heb onnoemlijk veel geluk gehad, dat ik hier direct kon beginnen. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, zat ik hier. Ik heb nog geen spijt van mijn beslissing. Volgens mij gaan de landbouwers het nog heel moeilijk krijgen. Ze beperken alles, dat moogt ge niet meer, dat mag niet, dat kan niet, dat moet zo. De vrijheid van de boer, was het mooiste van het beroep. Daarom heb ik er voor gekozen. Ik wist vanaf mijn twaalf jaar wat ik ging worden. Als ge nu iemand tegen het lijf loopt, iemand van 22 jaar, vraag het eens. Die weet het niet meer. Ze weten niet meer wat ze willen. Ik mocht verder leren als ik wou, maar ging tegen mijn goesting naar school, en wou boer worden.

In de volgende twintig tot dertig jaar gaan de boeren het nog moeilijk krijgen. Thans hebt ge mensen met melkvee en mensen met mestvee. Mensen met vleesrassen, die er voor het ogenblik zijn, dat noem ik geen boeren meer. Dat zijn mensen die de grond nog hebben en die niet graag afstaan; de grond niet graag verpachten of verkopen. Maar als die generatie eenmaal gedaan is, dan wordt die grond, als ze vier kinderen hebben, in vieren gedeeld. En als de kinderen liever de centen zien dan de grond, kan de grond nog spotgoedkoop worden. Vooral, als ge met de grond ligt, de kanten van de Liereman op aan. De kanten tegen de Melle op aan. Jongens vergeet het, want die mannen van het groen zeggen, ge moogt nog zoveel meststoffen zaaien, ge moogt dan maaïen. Dat is geen boeren meer. Tussen dit en tien jaar verder, gaan er nog een pak mensen tussenuit vallen. Alle kleuren van dieren dat ge tegen komt in het veld, dat gaat verdwijnen. Dan zullen er nog alleen de grote, het melkvee, en hier en daar nog wat mestvee zijn. Volgens de landbouwtelling zouden er in Oud-Turnhout nog een 1500 stuks vee staan, hoeveel zouden er nog in werkelijkheid staan? Als de landbouwtelling pakt en ze doen het gelijk ik altijd gedaan heb, dan mag er geen enkel koei meer of minder staan. Als ge dat niet doet, sorry voor die boeren, want dan zijt ge uzelf in de zak aan het zetten. Ge hebt uw

melkquotum, ge hebt uw rekeningen van de melkerij. Ge kunt niet zeggen :”ik heb maar 20000 lt geleverd als er 40000 liter op papier staan, dat pakt niet meer. De foefelarij is wel gedaan.

Interview opgenomen op 12 april 1994 door Jan Sels en Wim van Hout

Interview bewerkt door Roger Haeseldonckx en Leo Van Hooghten

Foto kaart Ferraris

Ferrariskaarten online te raadplegen.¹

Wanneer er opzoekingen worden gedaan naar voorouders, plaatsen en als er ergens archeologische opgravingen gebeuren dan worden dikwijls de *Ferraris-kaarten* erbij gehaald, welnu, er is goed nieuws wat dat betreft. Sinds enkele maanden kan je via internet de “Ferrariskaarten (1777)” gratis bekijken en afdrukken. Voor beheerders van natuurgebieden, waterlopen en analoge terreinen zijn deze kaarten erg interessant materiaal. Eigenlijk zijn deze oude historische kaarten voor iedereen die zich ook nog eens bekommert om en zorg wil dragen voor het landschap een interessante informatiebron. Denken we aan het - *Landschapspark “De Liereman”* .

Zoals je wellicht weet werd op het einde van de 18e eeuw het hele grondgebied van België voor de eerste maal op een overzichtelijke manier in kaart gebracht.

Dit gebeurde onder leiding van graaf *J.de Ferraris*.

Wie was *Joseph de Ferraris*²

Joseph Jean François Graaf de Ferraris

(°Lunéville 20 april 1726 – † Wenen 1 april 1814)

Was vrijmetselaar en maakte als adellijk officier carrière in het keizerlijke Oostenrijkse leger, werd onder meer generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Hij is vooral bekend voor de onder zijn toewicht in

¹ Bron : Antenne – tijdschrift van de Antwerpse Koepel voor Natuurstudie.

² Bron : Wikipedia – de vrije encyclopedie

CORSENDONCA

de 18^e eeuw opgestelde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden, ongeveer het huidige België en Groothertogdom Luxemburg, de zogenoemde *Carte de Ferraris*

De familie *de Ferraris* was afkomstig uit Piemonte, maar hijzelf werd geboren in Lotharingen. Op negenjarige leeftijd trad hij in Oostenrijkse dienst aan het keizerlijk hof te Wenen als page van keizerin Amalia, de weduwe van Keizer Joseph I.

Tot 1793 maakte hij carrière in het Oostenrijkse leger en onderscheidde zich in verschillende veldslagen. Hij nam deel aan de Oostenrijkse Successieoorlog en werd op 17 mei 1742 in de Slag bij Chotusitz ernstig gewond. Nog in hetzelfde jaar werd de graaf tot luitenant bevorderd en in 1750 tot majoor. Vanaf de aanvang van de Zevenjarige Oorlog vocht hij mee in verschillende veldslagen.

In 1758 verkreeg hij het bevel van het *Infanterie-Regiment Karl Prinz von Lotharingen*. Met dit regiment had hij een beslissend aandeel in de Slag bij Hochkirch op 14 oktober 1758. Hij werd daarvoor beloond met de Orde van Maria-Theresia.

In 1767 benoemde Keizer Joseph II hem tot Directeur-Generaal van de Artillerie in de Oostenrijkse Nederlanden en in 1775 werd *de Ferraris* als Gouverneur naar Dendermonde gestuurd. Als in oktober 1789 de Brabantse Revolutie uitbreekt, neemt *de Ferraris* als leidinggevende deel aan het neerslaan ervan.

In 1793 verlaat *de Ferraris* het leger en wijdt zich volledig aan het opmaken van kaarten van het Oostenrijkse keizerrijk. Hij maakt naam als cartograaf bij het opmaken van de topografische kaarten van de toenmalige Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom

CORSENDONCA

Luik. Onder zijn leiding werd tussen 1771 en 1778 de zogenaamde “Kabinetskaart” op schaal 1: 11520 met de hand getekend.

Dit kreeg zijn beslag in de zogenaamde *Carte de Ferraris*.

Op 10 december 1777 overhandigde de cartograaf 275 met de hand getekende en ingekleurde topografische kaarten aan keizer Jozef II. Ze waren vergezeld van 12 volumes historische, geografische, economische en militaire commentaar. De handgetekende kaart was bestemd voor de keizer en zijn kabinet. Vandaar de naam “Kabinetskaart”. Een eenvoudiger versie, op schaal 1: 86400, werd in druk aan het grote publiek te koop aangeboden. Ze wordt traditioneel de *Carte marchande* genoemd.

Graaf *de Ferraris* was gehuwd met Mariette (1743-1810), dochter van hertog Charles d’Ursel. Zij hadden één dochter, die in 1799 trouwde met graaf Franz Zichy *de Ferraris* overleed op 88-jarige leeftijd in Wenen.

Welnu om de kaarten via internet te raadplegen volgen hier de sites:

Ferrariskaarten (google)

<http://cff2doc.googlepages.com/ferrarisall.html>

<http://www.ngi.be/NL/NL1-4-2-1.shtm>

(aan de linkerkant “*de Ferraris viewer*” gebruiken)

Louis Cuylaerts

Foto 7794

Een oude fotokaart komt weer tot leven

Eerder deze maand kregen we van de familie Van Gestel -Van Troy een groot aantal foto's ter beschikking om op te nemen in het Corsendonca archief. Schitterende foto's trouwens. Minstens al de manier waarop de mensen poseerden en hoe de foto's werden genomen. Haast niet meer bereikbaar. Natuurlijk dien je deze opnamen in de periode van toen te beoordelen.

Er waren toch wel enkele opmerkelijke fotokaarten bij, o.a. **foto 7794** –

Zij stuurde van uit Weelde in 1917 een fotokaart naar haar vriendin, wellicht **Maria Catharina Josepha (Fientje) Verreydt** - (zie **foto 7809 – Fientje Verreydt**)

Voortgaand op de geboortedatum van *Fientje* – 16 maart 1902 – de afzender **Maria Luyten** moet ook een jonge vrouw zijn geweest. Wel gaan we van de veronderstelling uit dat ze met haar familie “achter de draadversperring woonde” . Althans dat kunnen we uit de tekst opmaken.

Zie foto 7795 –

We ontleedden de tekst even

“Weeld 1 april 1917

Beste Vrindine

Het is al zoo lang geleden dat

Wij van u nog iets gehoord hebben

Hier in weelde is geen nieuw maar

In Oosthoven zal wel nieuws zijn

CORSENDONCA

Het opsture al niet meer gaan
Want hier geraakt alles op
Een goeden dag aan Theresia Keuppens
Beste groeten van ons alle
Maria

Afzender Maria Luyten

Den Heer Jarel Verijdt
Landbouwer
Oosthoven
Heerestraat"

Foto 7795

CORSENDONCA

Foto 7809

Zoals u weet was er een draadversperring die langs de Belgische grens was opgesteld en waarop hoogspanning stond. Nederland was trouwens neutraal in W.O.I vandaar deze Duitse maatregel. Bovendien bestond er dan nog de eigenlijke grens met Nederland zelf. Er was dan ook de moeilijkheid van het enclave-gebied Baarle-Nassau en Baarle-Hertog. Als je de kaart van België in gedachte hebt dat ken je de "bulten" boven in de provincie

Antwerpen. Dat verklaart deels onze veronderstelling. Het moet dan ook een zeer moeilijk geweest zijn voor de mensen die er woonden, met enerzijds de eigenlijke grens en anderzijds de "dodendraad".

Van Herman Janssen van de heemkundige kring Amalia van Solms uit Baarle-Nassau – (hij kent de materie van de dodendraad bijzonder goed) kregen we volgende deeltekst uit een voordracht van hem met een daarbij horende kaart

“Dodendraad”¹

Tijdens de Eerste Wereldoorlog sloot de Duitse bezetter de grens met het neutrale Nederland omwille van de censuur en om het vrije personen- en goederenverkeer te verhinderen. Rekruten voor het Belgisch leger bleven desondanks massaal de grens oversteken om zich naar het IJzerfront te begeven. Tussen oktober 1914 en maart 1915 werden ruim tweeduizend oorlogsvrijwilligers in het gemeentehuis van Baarle-Hertog geregistreerd.

De enclaves van deze Belgische gemeente waren immers onbezet gebleven. Hier waren contacten mogelijk die aan elke Duitse controle ontsnapten. De voorheen zo rustige enclaves werden een draaischijf voor spionageactiviteiten. Centrales voor de brievensmokkel werden ingericht en tal van illegale grensoversteken werd vanuit deze gemeente gecoördineerd. Op een bepaald ogenblik verbleven er niet minder dan 24.000 vluchtelingen op Baarle's grondgebied. Een radicale maatregel drong zich op: vanaf april 1915 installeerde de Duitse militaire overheid van Knokke tot Voeren (van Cadzand tot Vaals, voor onze Nederlandse lezers) een driedubbele afsluiting langsheen de grens. “

Als we de fotokaart er terug bijnemen dan wordt het enigszins duidelijk. Deze jonge vrouw is wellicht familie of alleszins goede kennis van de familie *Karel Verreydt* - (Jacobus Carolus Verreydt was getrouwd met Maria Elisabeth Peeters.) en meer bepaald diens dochter *Fientje*.

¹ Bron – Heemkundige kring Amalia van Solms (Baarle-Nassau) – Herman Janssen

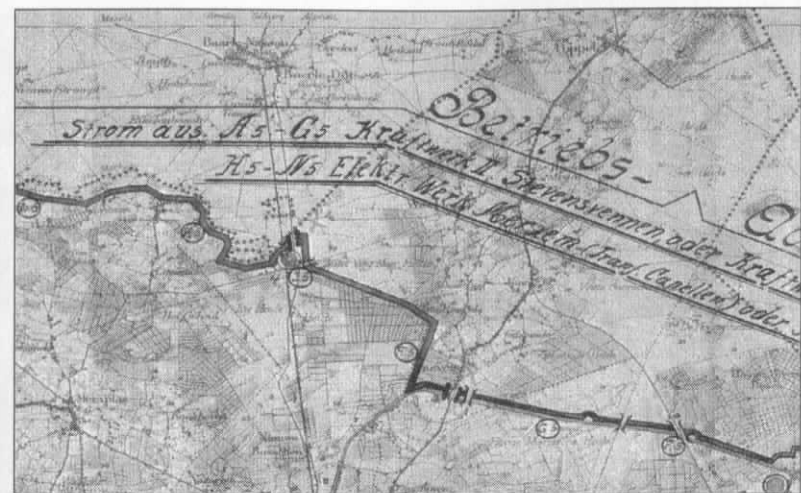

Foto Draadversperring

Hier kan je zien hoe de situatie in Ravels-Weelde was.

Misschien heeft de afzender met haar familie zelfs in Oosthoven gewoond en zijn ze later naar Weelde verhuisd. Ook een veronderstelling.

Zij vraagt om een goede dag te doen aan **Theresia Keuppens** - °31 december 1892 – (dochter van J.B. Keuppens en Maria Philomena Peeters)

Dat het postverkeer tussen België en Nederland niet zo vanzelfsprekend was kan u ook afleiden uit de poststempel “Geprüft”

Zie foto poststempel

Ook de postzegel maakt duidelijk dat de kaart wel degelijk onderhavig was aan de Duitse bezetter.

Zie foto postzegel

Poststempel

Postzegel

Fientje Verreydt

Hoe is de verdere levensloop nu van *Fientje Verreydt* en *Theresia Keuppens* ?

Fientje trouwt op 30 december 1924 in Oud-Turnhout met *Joannes*, *Baptista*, (*Jan*) *Van Troy* en worden gezegend 5 kinderen. *Fientje* is overleden op 19 februari 1976

Theresia is later gehuwd met *Petrus Henricus Caers* en zij is overleden op 23 november 1972

Theresia Keuppens

Zo zie je maar hoe je met een fotokaart een stuk geschiedenis opnieuw voor de geest kan worden gehaald en dat de kaart hierdoor toch een belangrijke waarde krijgt, zeker voor hen die bezig zijn met het schrijven van een familiegeschiedenis.

Bij deze willen we, als heemkundige kring, nogmaals oproepen om oude foto's niet Zó maar weg te doen. Breng ze naar het archief waar ze worden ingescand, een nummer krijgen en geklasseerd worden.

Tot slot willen we u de internetsite van de heemkundige kring *Amalia van Solms* meegeven waarop je uitgebreid de situatie en de gevolgen van de dodendraad kan lezen. www.amaliavansolms.org/

werkgroep archief

Stille nacht, heilige nacht

We zijn alweer in de laatste rechte lijn naar het nieuwe jaar toe. In de etalages hangen kerstbollen en andere kerstversieringen en de winkelstraten worden feestelijk verlicht. We zijn weer nieuwsgierig naar welk soort kempense stal er zal worden gebouwd op de markt van Turnhout. Eén brok nostalgie telkens. Met het etaleren van zulke semi “religieuze” symbolen moeten we nu gaan afvragen of dat wel kan en mag. Er was toch tijd dat het anders was. Toen ik met moeder naar de middernachtmis stapte. Zij ging altijd naar de Middelaes. Waarom ? Omdat daar De mis stipt om 24h00 begon nadat “het kindeke” was binnengebracht. Ook, omdat daar de mooiste kerststal binnen stond maar voornamelijk, zei ze, in de Middelaes wordt het mooiste gezongen. Voor mij als bengel in de jaren '50 was het die avond een hele opgave om te voet heen en weer naar de Middelaes te stappen. Je moet weten dat je toen bijna 24 uur “nuchter” moest zijn wou je de communie ontvangen. Telkens vond ik het de moeite waard. Want als ik zo rond keek in de kerk, zaten er niet te veel kereltjes van mijne leeftijd. Bovendien waren we niet alleen tijdens de tocht en kreeg ik van de “grote mensen” nogal wat commentaar onderweg.

De gezangen in de Middelaes waren voor mij althans geweldig, vele van de kerstliederen mocht je en kon je meezingen. Trouwens, het kerstgebeuren heeft vele dichters en componisten geïnspireerd. Er allerhande kerstliederen waarin sprake is van een os en een ezel die het kindje met hun adem verwarmden en de herders die er sprakeloos bijstaan.

Zulke kerstliederen ondersteunen en bepalen de sfeer tijdens de viering in de kerk. Zo zal het ook geweest zijn in Oberndorf waar wellicht het beroemdste lied ontstond. “Stille nacht, heilige nacht”. Voor mij is dit hét lied gebleven. Als dat in de Middelaes veelstemmig

weerklonk, dan was het precies of het kindeke daar kwam efkens tot leven. “Stille nacht, heilige nacht..” is én blijft een eenvoudig, maar aangrijpend wondermooi lied dat elk jaar opnieuw over de ganse wereld honderduizenden mensen ontroert en begeistert.

In “Het Neteland” het tijdschrift van heemkundige kring Ansfried van Westerlo las ik een artikel van Frans Holemans, die daarin het ontstaan van het lied beschreef.

Stille nacht heilige nacht, weerklonk voor het eerst in Oberndorf bij Salzburg in Oostenrijk. Op de vooravond van Kerstmis 1818 had het orgel van de Sint-Niklauskerk te Oberndorf het laten afweten. Muizen hadden blijkbaar de blaasbalg stukgebeten. Maar wat dan op kerstdag ?

De kapelaan van deze parochie, **Joseph Mohr**, bracht op 24 december 1818 van zijn “Stille nacht”, dat hij in 1816 al had geschreven, naar zijn vriend en organist, **Franz Grüber**. Hij vroeg hem op dat gedicht zo spoedig mogelijk een passende melodie te componeren voor twee solo's, koor en gitaarbegeleiding. Nog dezelfde avond was Grüber hiermee klaar.

Op het hoogfeest van Kerstmis 1818 zongen Joseph Mohr en Franz Grüber dit lied. De ene als alt, de andere als bas. Bij elke strofe herhaalde een vrouwenkoor het slotvers en een gitaar diende als begeleiding. Het was het begin van een enorm succes.. In Oberndorf werd een kerstlied geboren.

Verspreiding

Het lied werd vrij vlug over Oostenrijk en Duitsland verspreid. In het voorjaar van 1819 kwam de orgelbouwer **Karl Mauracher** uit Zillerthal het orgel in Oberndorf herstellen. Grüber speelde voor hem “Stille nacht”. Mauracher was er zo door begeistert dat hij

tekst en muziek meenam naar zijn heimat. Hij werd één der uitdragers.

Aan de verspreiding van het lied is ook de naam verbonden van de handschoenmakers de familie **Strasser**, de kinderen Amalia, Lina, Peperl en Anderl werden gevraagd om op te treden tijdens concerten. Ze brachten Tioolse liederen, maar telkens ook "Stille nacht". Ze oogsten zeer veel bijval. Maar met hun succes werd ook het kerstlied verspreid. Zo wijdde het "Leipziger Tagblatt" op 15 december 1832 een artikel aan hun optreden in Leipzig en de aanwezige "Friese" uit Dresden vroeg onmiddellijk tekst en muziek en nam deze mee naar zijn stad. Het kerstlied werd een buitengewoon succes. Maar de oorsprong ervan vervaagde. Niemand vroeg zich af vanwaar het lied kwam, wie dichter en componist waren. In de dichtbundels werd het lied daarenboven gewoon vermeld als "Volkslied uit Tirol", als "Oostenrijks volkslied", als "Oud volkslied uit Zillerhgal", als "Stiermarks volkslied" en zelfs een Amerikaan (waarom niet) noemde het "Silent Night" gewoonweg een oud Amerikaans volkslied.

Op zoek naar de oorsprong

Op kerstavond 1853 werd "Stille nacht" te Berlijn opgevoerd in aanwezigheid voor **Koning Frederik Willem IV**. Bij het zingen van het lied volgde de koning aandachtig de tekst in het liederenboek. Tot zijn grote ontgoocheling moest hij echter vaststellen dat de namen van dichter en componist bij het lied ontbraken. Hij vond dat een grote nalatigheid, geen Duitse "*Gründlichkeit*".

Het kon immers niet dat in een "*Officieel Pruisisch Liederboek*". Iets ontbrak.

De concertmeester kreeg opdracht om de namen zo spoedig mogelijk op te zoeken. De man begon in Wenen, maar kreeg als antwoord dat "Stille nacht" al jaar en dag in Oostenrijk werd gezongen, maar dat nog niemand zich had afgevraagd wie de dichter en de toondichter waren. De koning nam met deze verklaring geen genoegen. Hij zond de dirigent van zijn hofkapel naar Salzburg, omdat het lied vooral in die streek werd gezongen. Daar kreeg de Berlijnse gezant hulp van pater **Ambrosius Prenzsteiner**. Maar ook zij vonden niets. Ook niet in het archief van de St. Peterabdij. Hier bevonden zich wel veel manuscripten van **Michaël Haydn**, broer van de wereldberoemde Josef Haydn, maar nergens een spoor van "Stille nacht". Om zijn meester niet teleur te stellen schreef de hofkapelmeester in het liederenboek onder "Stille nacht" dan maar toegeschreven aan Michaël Haydn.

Gevonden

Pater Prenzsteiner gaf het zoeken echter niet op. Hij had aan de koninklijke gezant beloofd dat hij zou blijven zoeken, het boeide hem en hield hem meer dat wat ook bezig. Het toeval hielp hem.

In de kerstperiode van 1854 viel het hem op dat **Felix Grüber** "Stille nacht" zong in D-Dur in plaats van in C-Dur, zoals vermeld stond in het Pruisische liederenboek.

Toen Prenzsteiner aan Felix liet opmerken dat het fout was en hem ook vroeg waarom hij dat zo zong, antwoordde Felix: "Bij ons wordt het altijd zo gezongen" De vraag daarop was natuurlijk: "Bij U waar is dat?" Waarop Felix antwoordde: "In Hallein. We zingen het al jaren zo. Mijn vader heeft het zelf gecomponeerd". Prenzsteiner was verbaasd over het antwoord. Was het waar of loog Felix?

CORSENDONCA

Hij trok naar Franz Grüber in Hallein. Hij zegde hem :”De Pruisische koning wil de toondichter kennen van het kerstlied “Stille nacht” dat uw zoon zingt in D-Dur in plaats van in C-Dur. Heeft u dat werkelijk gecomponeerd? Wie is dan de dichter of maakte u ook zelf de teksten ?.”

Grüber vertelde daarop het ontstaan van “Stille nacht”. Prennsteiner vroeg dan of hij deze geschiedenis onmiddellijk op schrift wilde stellen. Dat gebeurde en de tekst van Grüber werd overgemaakt aan de Pruisische koning, die enige tijd later in een brief aan de toondichter zijn hoogste waardering uitdrukte.

A handwritten musical score for the Christmas carol "Stille Nacht". The score is written on five staves. The first staff is the melody, and the subsequent staves contain the lyrics in German. The lyrics are: "1. Stille Nacht, heilige Nacht! / Ein Kindchen liegt in der Wiege / Besäumt mit dem Engelchen / Und dem Kindelein / Das in der Wiege liegt / Und dem Kindelein / Das in der Wiege liegt / Und dem Kindelein / Das in der Wiege liegt". The score is written in a cursive hand and includes musical notation such as notes, rests, and clefs.

De tekst en muziek van Stille nacht

De tekst van “Stille nacht” danken we dan aan Joseph Mohr en de muziek aan Franz Grüber, maar wie waren nu die mannen ?

CORSENDONCA

De tekstschrijver Joseph Mohr¹

Hij is in 1792 als onwettig kind geboren. Zijn vader is een soldaat in het keizerlijke leger, maar vertrekt weer voordat hij met Josef's moeder kan trouwen. Zijn moeder verdient de kost met verstelwerk. Josef groeit in armoede op bij zijn moeder in Salzburg. Zijn doopvader, een geestelijke, zorgt ervoor dat hij naar het gymnasium kan en vervolgens naar de priesteropleiding. Naast deze studie doet Josef veel aan muziekstudie en betaalt een deel van de studie door als muzikant op te treden. Oberndorf is de eerste plaats waar Josef Mohr na zijn wijding als kapelaan wordt benoemd. Vrij snel na het gebeuren in de Kerstnacht van 1818 vertrekt Josef Mohr op eigen verzoek om in een volgende plaats kapelaan te worden. Hij kon het niet zo goed vinden met zijn pastoors, want hij wordt tussen 1819 en 1827 elf maal overgeplaatst.

In 1828 wordt hij pastoor in Hintersee, waar hij tot 1837 blijft. Dan wordt hij pastoor in Wagrain. Hier wordt hij bekend als een sterk sociaal voelend mens, die opkomt voor de armsten en zich niet neerlegt bij de gevestigde orde. Hij sterft in 1848 in armoede aan een longontsteking.

Sint Nicolaaskerk in Oberndorf

In 1913 kwam er ook een einde aan de de Sint Nicolaaskerk in Oberndorf. Na talloze overstromingen van een nabijgelegen rivier werd het vervallen gebouw afgebroken. In 1937 werd op de ruïnes een kapel gebouwd die naar het beroemde kerstlied is vernoemd. In de glas-in-lood-ramen staan de afbeeldingen van Josef Mohr en

¹ Bron : Wikipedia

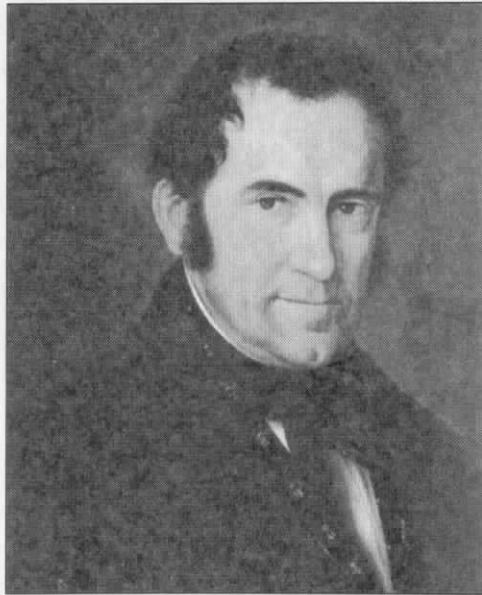
CORSENDONCA

Franz Xaver Gruber. In het grensplaatsje Oberndorf komen ieder jaar zo'n 150.000 toeristen, die naast de kapel de vele souvenirwinkeltjes en het plaatselijke museum bezoeken. Het Stille Nacht, Heilige Nacht - het beroemdste Kerstlied aller tijden - is al jarenlang de grootste bron van inkomsten voor de inwoners van Oberndorf.

Franz Gruber²

Foto Franz Gruber

-INCLUDEPICTURE "http://nl.wikipedia.org/skins-1.5/common/images/magnify-clip.png" * MERGEFORMATINET

Portret van Franz Xaver Gruber, geschilderd door Sebastian Stief (1846)

Franz Xaver Gruber (Hochburg-Ach, 25 november 1787 - Hallein, 7 juni 1863) was een Oostenrijks onderwijzer, componist en organist.

Franz Xaver Gruber is in 1787 in Hochburg geboren als derde zoon van een arme touwvlechter,

linnenwever. Hij moet echter al jong aan het werk als touwvlechter, tot zijn achttiende was hij zelf ook wever. Als kind is hij al zeer

²Bron - Wikipedia

CORSENDONCA

geïnteresseerd in het orgelspel, dat hij in de parochiekerk hoort. Op achttienjarige leeftijd, in 1805, kan hij toch nog een muziekstudie voor orgel volgen. Daarna doet hij ook een opleiding voor onderwijzer. In 1807 deed hij examen om in het destijds onafhankelijke Aartsbisdom Salzburg zijn beroep te kunnen uitoefenen. Hij wordt als onderwijzer in Arnsdorf benoemd en als organist in de St. Nicolaaskerk van Oberndorf. Hij blijft tot 1829 onderwijzer in Arnsdorf en ook zolang organist in Oberndorf. Daarna wordt hij onderwijzer in Berndorf.

In 1833 wordt hem de plaats van koorleider en organist aangeboden in de dekenale kerk van Hallein en vanaf dit moment kan hij zich helemaal bezig houden met de muziek. Hij schrijft nog menig muziekstuk. Hij sterft, algemeen geëerd en geliefd in 1863.

L.C.

Doodsoorzaken

Als je regelmatig "onderduikt" in één of ander archief en je de bevolkingregisters kan raadplegen dan heb je beslist in de kolom doodsoorzaak een cijfer zien staan. Welnu deze cijfers zijn een soort code-cijfer dat voor een "oorzaak" staat.

Bij de H.K.Olen kreeg ik een lijst met de verklaringen van de doodsoorzaak.

1. staat voor Miskraam (voor / tijdens geboorte)
2. Aangeboren zwakheid / onvolmaakt Geboren
3. Hoofdwaterzucht – Hoofdkoorts
4. Ouderdom
5. Ongeval
6. Zelfmoord
7. Moord
8. Halsrechting
9. Bleekzucht (Anemie)
10. Zevenoog
11. Kanker
12. Beenbederf
13. Cholera (Aziatisch)
14. Galroer (Cholera inheems)
15. Dronkenschap
16. Suikerpis (Diabetes)
17. Buikloop
18. Bloedgang / Rode loop
19. Koornstuipe (Ergotisme) Beschimmeld
roggebrood eten
20. Blaarros / Wildvuur
21. Koude Koorts / Polderkoorts

22. Fistel / Pijpzweer
23. Gangreen
24. Florecijn / jicht
25. Griep
26. Bloedbraking
27. Hondsdolheid
28. Waterzucht / Trommelzucht
29. Vergiftiging
30. Ziekte van Pott (Wervelontsteking door
Tuberculose)
31. Schurft / Snot
32. Abces
33. Hospitaalrot
34. Pestbuil
35. Etteropzuiging
36. Vernauwing
37. Engelse Ziekte (Beenderverkalking)
38. Zinking / Vloeging – Reumatiek
39. Scheurbuik
40. Koningszeerziekte (Kliergezwellen)
41. Rugtering
42. Kniegezwel
43. Hersenvliesontsteking
44. Kwijnende Ziekte (Oude man)
45. Uittering / Longzucht
46. Buikgezwellen
47. Slijmkoorts / Kwade Koorts
48. Beroerdheid / Geraaktheid
49. Dansziekte / St. Vitusdans (erge bevingen der
spieren)
50. Seskens / Kraamstuipe

CORSENDONCA

51. Krankzinnigheid / Maanziekte
52. Zwangerschapsstuipen
53. Hoofdkoorts
54. Vallende Ziekte
55. Ruggemergontsteking
56. Hersenverweeking
57. Bezwijming / Flauwte
58. Tetanos
59. Longengeraaktheid
60. Asthma
61. Borstvalling / Slijmvalling
62. Kinkhoest
63. Croep (zwelling strottenhoofd)
64. Luchtgezwel / Piep
65. Etter in borstvliesholte. (na Longontsteking)
Empyeem
66. Krop (zwelling van de schildklier)
67. Hartwater (aandoening v.h. Spijsverteringstelsel)
68. Keelverzwering / Keeltering
69. Smoorende valling
70. Pleuris / Borstvliesontsteking
71. Longontsteking
72. Slagaderbreuk
73. Angioma (woekering van de Bloedvaten)
74. Hartziekte / Hartzak (ontsteking Hartkleppen)
75. Organische Hartziekte
76. Diphtherie / Kwade Keel
77. Darmontsteking / Ingewandontsteking
78. Wormziekte
79. Maagontsteking
80. Tongontsteking

CORSENDONCA

81. Breuk / Liesbreuk
82. Darmkronkel
83. Euvelmond
84. Dikoor / oorkliergezwel
85. Buikvliesontsteking
86. Speen / Endeldarmvliesontsteking
87. Knoestgezwel / Maagkanker
88. Spouw / Mondontsteking
89. Galsteen
90. Levercirrhose
91. Hepatitis B
92. Geelzucht
93. Miltziekte
94. Leverkanker
95. Albumine (Nieren)
96. Blaas- en Nierstenen
97. Blaasontsteking / Slijmpissing
98. Eierstokgezwel
99. Kraambedziekte
100. Baarmoederontsteking
101. Nierontsteking
102. Eierstokgezwel
103. Prostaat
104. Syphilis / Venusziekte
105. Leprosheid / Lazaruszeer
106. Blarenuitslag
107. Bloedplekken
108. Mazelen
109. Purperkoorts / Rode Koorts
110. Oedeem / Gezwel bij de Geboorte
111. Zweetziekte / Gierskoorts

CORSENDONCA

- 112. Verzwering / Etterbriel
- 113. Pokken
- 114. Zonder medische oorzaak (niet aangegeven)
- 115. Onbekende oorzaak
- 116. Schielijke dood (zonder gekende oorzaak)

Louis Cuylaerts

23 januari 2010

20 uur

De Heischuur, Schuurhoven 2

Oud-Turnhout

Lezing boek '150 jaar Oud-Turnhout'

'het idee, hoe kwam het tot stand'

'wat mag men verwachten'

Een samenwerking van

***Cultuurdienst, Heemkundekring Corsendonca,
en Bibliotheek***

***Iedereen welkom, gratis toegang, geen
voorinschrijving nodig.***

CORSENDONCA

Inhoud

Voorwoord	Blz. 01
Hernieuwing lidgelden	Blz. 04
Statutaire Algemene Ledenvergadering	Blz. 05
Het stond in de gazet	Blz. 07
Zweefvliegtuig in Corsendonk	Blz. 09
Ten huize van Peeters Jos	Blz. 19
Ferrariskaarten online te raadplegen	Blz. 27
Een oude fotokaart komt weer tot leven	Blz. 31
Stille nacht, heilige nacht	Blz. 38
Doodsoorzaken	Blz. 46

CORSENDONCA

Corsendonca

Corsendonca is het ledentijdschrift van de Oud-Turnhoutse Heemkundekring "Corsendonca". Het verschijnt viermaal per jaar en is geregistreerd onder het nummer ISSN 0779-5785.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor de prijs van **3,50 Euro**.

Lidmaatschap

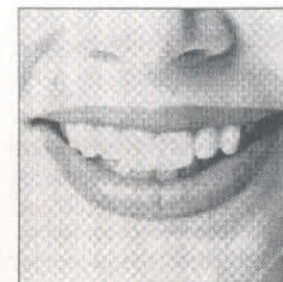
Het lidgeld bedraagt **9,50 euro** per jaar. Men kan steeds lid worden door storting van dit bedrag op rekening **646-6074380-60 t.n.v. Heemkundekring Corsendonca**. U ontvangt dan niet alleen het ledentijdschrift, maar u krijgt ook steeds een flinke korting bij een nieuwe publicatie.

Contact adressen

Wim van Hout, Polderstraat. 30	tel: 014/41.65.72 e-mail: wim@vanhout.net
Jan Sels, Draaiboom 98	tel: 014/45.18.12 e-mail: sels.jan@skynet.be
Hugo Miguet, Sprinkhaanweg 4	tel: 014/45.10.88 e-mail: miguet.hugo@scarlet.be
Rudy Cornelis, Polderstraat. 57	tel: 014/42.65.85 e-mail: RCornelis@advalvas.be
Leo van Hooghten, P. Dielsstraat 23	tel: 014/45.22.56 e-mail: leovanhooghten@versateladsl.be
Roger Haeseldonckx, Werkendam 142	tel: 014/41.96.08 e-mail: roger.haeseldonckx@skynet.be
Roger Van Mierlo, Draaiboom 4	tel: 0494 78 42 00 e-mail: Rvanmierlo@telenet.be

delta lloyd

BELEGGINGSADVIES

ONS DOEL, UW GLIMLACH

**KANTOOR OOSTHOVEN
POLDERSTRAAT 29
TEL. 014/41 16 35**

**KANTOOR RAVELS
KLEIN RAVELS 1
2380 RAVELS
TEL. 014/65 87 11**